

Christoffer Taxell
Finnairin yhtiökokous 28.3.2012
Helsingin Messukeskus

Arvoisat Finnairin osakkeenomistajat,

Finnairin hallituksen puheenjohtajan Harri Sailaksen pyynnöstä esitän yhtiökokoukselle selvityksen yhtiön hallituksen vuoden 2009 päätöksistä ja niistä johtuvista toimista, joita viime aikoina on julkisuudessa käsitelty, sekä niiden taustoista. Teen sen mielelläni. Minusta on tärkeää että keskustelu käydään tosiasioiden pohjalta.

Kuten osa teistä ehkä muistaakin, jätin Finnairin hallituksen viime vuonna, mutta toimin hallituksen puheenjohtajana vuonna 2009. Nyt asemani on pienosakkaan. Seuraavassa selostan nyt taas ajankohtaisten mielestäni välttämättömien päätösten taustat ja perustelut. Voin vakuuttaa, että yhtiön hallitus on toiminut kaikissa päätöksissään ja kaikessa työssään vain ja ainoastaan yhtiön ja kaikkien osakkeenomistajien etu mielessään.

Kaikkien yhtiöiden eloonjäämisen edellytyksenä on niiden menestyminen kovassa kilpailussa. Kilpailu koskee niin tuotteita ja palveluja kuin osaamista ja ihmisiäkin.

2000-luvulla pudotuspeli lentoliikenteessä on kiihtynyt ja osa perinteisistä kansallisista, valtio-omisteisista lentoyhtiöistä on joutunut luopumaan leikistä kokonaan.

Finnair päätti vuosituhannen alussa panostaa Aasian liikenteeseen, mikä merkitsi yhtiölle uutta mahdollisuutta ja uutta kasvua, jos se onnistuisi ratkaisemaan kustannusrakenneongelmat.

Vuonna 2006 toimitusjohtajana aloittanut Jukka Hienonen kehitti strategiaa edelleen samalla, kun kustannusleikkauksia jatkettiin. Tehostustoimia toteutettiin myös yhteistyössä henkilöstön kanssa, mutta ei kuitenkaan riittävästi, jotta tulevaisuus olisi voitu turvata. Muutosvalmius yhtiössä oli yleisesti ottaen heikko, vaikka kilpailu koko ajan kiristyi.

Vielä maaliskuussa 2008 Finnairin yhtiökokous sai käsitellä 150 miljoonan euron voittoa näyttävää tilinpäätöstä edelliseltä vuodelta. Yhtiö antoi tuolloin positiivisen tulosohjauksen: se arvioi vuoden 2008 ensimmäisen vuosipuoliskon tuloksen pysyvän edellisvuoden hyvällä tasolla. Vain yhdeksän kuukautta tämän jälkeen yhtiön liike-tulos oli kuitenkin heikentynyt lähes 200 miljoonalla eurolla. Mainitun yhtiökokouspäivän ja toimitusjohtaja Jukka Hienosen eron väliin mahtuu lähes 40 heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen, yt-neuvotteluihin, lakonuhkiin ja muihin kriiseihin liittyvää tiedotetta. Siis tiedote joka toinen viikko puolentoista vuoden ajan.

Jukka Hienonen erosi elokuussa 2009 ja ilmoitti saaneensa tarpeeksi Finnairin johtamisesta, koska asiat etenivät niin hitaasti, jos laisinkaan. Finnair oli tuolloin monella tavalla hyvin kriittisessä vaiheessa. Säästöistä huolimatta vuoden 2009 ensimmäisten yhdeksän kuukauden aikana toiminnallista liike-tappiota kertyi jo 140 miljoonaa euroa. Samaan aikaan lentäjien työehtosopimusneuvottelut, jotka olivat olleet jumissa jo yli vuoden, näyttivät johtavan lakkoon.

Myös muussa johdossa esiintyi levottomuutta ja moni pohti yhtiön tulevaisuuden mahdollisuuksia. Yhtiön hallitus pyrki torjumaan sen vaaran, että yhtiön avainhenkilöt lähtisivät Hienosen jäljessä, mahdollisesti vetäen vanavedessään muitakin lähtijöitä. Uusi organisaatio oli rakenteilla, mutta ihmiset katselivat muita vaihtoehtoja. Tietojeni mukaan monia houkuteltiin muualle. Vaarana oli, että uusi toimitusjohtaja tulisi ”tyhjään taloon”. Sellaista riskiä mikään hallitus ei voi ottaa.

Vaikeassa tilanteessa oli toimittava nopeasti. Päätökset tehtiin silloin käytössä olleen tiedon perusteella. Sitouttamistavaksi valittiin rahapalkkio, jolla hallituksen kriittisiksi katsomat resurssit pyrittiin sitouttamaan yhtiöön, yritysmaailmassa ei lainkaan harvinainen ratkaisu muutos- tai kriisitilanteessa. Korvaus sovittiin maksettavaksi niille, jotka olisivat töissä vielä helmikuussa 2011, jolloin uusi toimitusjohtaja olisi ajanut itsensä sisään. Todettakoon että aloite tuli hallitukselta eikä johto suinkaan sitä esittänyt. – Hallitus koostui monipuolista kokemusta edustavista jäsenistä. - Varmuuden vuoksi totean myös itsestään selvyyden: hallituksen jäsenet eivät luonnollisesti hyötäneet tästä järjestelmästä.

I det läge då bolagets verkställande direktör meddelat om sin avgång i augusti 2009 hade bolaget haft ett svårt år. Finnair hade sedan bolagsstämman utfärdat cirka fyrtio meddelanden om försämrade utsikter, om samarbetsförhandlingar, strejkhot, olika kriser osv. Resultatbilderna hade drastiskt försämrats. Bolaget gick med stor förlust.

Orsaken till VD:s avgång var att han inte såg förutsättningar för de förändringar han såg som nödvändiga för bolagets överlevnad. Förändringsbenägenheten i bolaget var allmänt taget mycket svag. Kostnadsnivån var för hög. Marknaden och branschen hade sett stora förändringar under 2000-talet. Nya konkurrenter med en klart lägre kostnadsnivå hade kommit in. Flera traditionella, ofta statsägda bolag, hade fått ge upp.

Samtidigt som rekryteringen av en ny Vd febrilt pågick upplevde bolagets styrelse att en konkret risk förelåg att andra nyckelpersoner skulle följa efter. Då kunde bolaget ha förlorat styrkraft. En sådan risk kan ingen ansvarskännande styrelse ta. I det läget gick styrelsen in för att utlova en ersättning åt aderton nyckelpersoner, som skulle betalas ut om de var i bolagets tjänst ännu i februari 2011. Då räknade styrelsen med att den nya VD:n, som ännu inte ens var utsedd, var inkörd. – Det är ett system som ingalunda är ovanligt i företag stadda i stor förändring eller i kris.

Yrityksen johtoryhmä oli alentanut palkkojaan vapaaehtoisesti vuotta aikaisemmin, siis jo vuonna 2008, kun yhtiön tulos oli alkanut nopeasti heikentyä, kuten aiemmin kuvasin. Tämä johdon palkkojen alennus tapahtui siis ennen henkilöstön kanssa tehtyjä ns. vakautussopimuksia ja vuotta ennen Hienosen lähtöä. Johdon palkanalennus myös jäi voimaan, toisin kuin monet tilapäisistä säästötoimista, joita tuolloin toteutettiin. Myös yhtiön hallitus luopui tuolloin kuukauden palkkiosta solidaarisuuden eleenä.

Julkisuudessa esitetty väite siitä, että johto olisi suostunut palkanalennuksiin tietoisena erityispalkkiosta, on siis mahdoton. Kukaan johdosta ei vuonna 2008 voinut tietää, että Hienonen lähtisi ja että hallitus tulisi tarjoamaan sitouttamispalkkion.

Samaan aikaan, kun yhtiön hallitus huolehti yhtiön toimintakyvyn säilymisestä, se haki kuumeisesti yhtiölle uutta toimitusjohtajaa. Tarjolla ei ollut montaa sellaista vahvaa ehdokasta, joilla olisi ollut omaa kansainvälistä kokemusta, kykyä muutosjohtamiseen vaikeissa tilanteissa ja strategisten allianssien rakentamisosaamista.

Löytyi kuitenkin Mika Vehviläinen, joka tuolloin vastasi Nokia Siemens Networksissä operatiivisesta toiminnasta. NSN:ssä Vehviläisellä oli selkeästi paremmat tulot, kuin Finnair saattoi tarjota. Päädyttiin pakettiin, jossa rahapalkan osuus oli jonkin verran korkeampi kuin edeltäjän, mutta ei toimitusjohtajien palkkavertailussa erityisen korkea. Osana pakettia sovittiin myös asuntoedusta, mikä ei tällaisissa sopimuksissa ole poikkeuksellista.

Vehviläisellä oli NSN:stä tulossa palkkioita, joista hän joutuisi luonnollisesti luopumaan, jos jättäisi yhtiön. Ratkaisu on usein tällaisissa tapauksissa ns rekrytointipalkkio, jolla hyvitetään osittain tai kokonaan siirtymisen yhteydessä menetettävät tulot. Sopimusta allekirjoitettaessa vuonna 2009 Vehviläiselle maksettiin vajaan neljän kuukauden palkkaa vastaava palkkio, joka osaksi korvasi menetetyt NSN-palkkiot. Summan Vehviläinen sijoitti Finnairin osakkeisiin vuoden 2010 aikana, ja itse asiassa, verot huomioon ottaen, lähes kaksi kertaa suuremman summan kuin, mitä hänelle oli maksettu rekrytointipalkkiona.

Kuten mainitsin, Mika Vehviläisen kanssa neuvoteltu sopimus vuonna 2009 piti sisällään asuntoedun, jollainen ei siis ole lainkaan harvinainen toimitusjohtajasopimuksissa. Toimitusjohtaja voi valita, haluaako hän etua käyttä. Vaihtoehtona on rahapalkan korottaminen.

Mika Vehviläisen kohdalla asuntoetua ei lähdetty järjestämään etsimällä hänelle sopivaa asuntoa vuokramarkkinoilta. Vehviläisellä oli jo käytössään sopiva asunto, jonka hän itse omisti.

Siksi asuntoetujärjestely lähti siltä pohjalta, että hän myy asuntonsa sijoittajalle, ja Finnair tämän jälkeen vuokraa asunnon työsuhteasunnoksi. Finnair ei osallistunut myyntihankkeeseen, vaan asunto tarjottiin myyntiin vapailla markkinoilla ja järjestely eteni sopimusvaiheeseen kolmannen tahon kanssa jo vuoden 2010 alussa. Tämä järjestely kuitenkin kariutui rahoitusmarkkinoiden kiristymisen vuoksi.

Tämän jälkeen hanke ei edennyt lähes vuoteen. Yhtiö ei pystynyt tarjoamaan toimitusjohtajalle sopimuksessa luvattua etua, koska asuntokauppa ei ollut toteutunut. Vehviläinen ei nostanut tältä odotusajalta korvausta. Hallituksen puheenjohtajana kannoin huolta siitä, ettemme olleet täyttäneet sopimustamme. Hallituksen palkka- ja nimitysvaliokunta käsitteli järjestelyn toteuttamista joulukuussa 2010. Tässä vaiheessa saatiin tieto, että Ilmarisen kiinteistöosasto olisi selvittämässä sijoitusmahdollisuutta.

Harri Sailas ei osallistunut asian käsittelyyn sen enempää valiokunnan kuin hallituksenkaan kokouksessa. Asuntokauppa toteutui ja Finnair teki sopimuksen asunnon vuokraamisesta 28.1.2011. Vuokrasopimus tehtiin samoin markkinaperusteisin ehdoin, kuin vuotta aiemmin oli neuvoteltu aiemman sijoittajan kanssa. Vuokratasot määriteltiin kahden ulkopuolisen kiinteistövälittäjän arvion perusteella. Kokonaisvuokra, jonka Finnair maksaa asunnosta, on noin 6.700 euroa kuukaudessa. Vehviläisen asuntoedun verotusarvo on verohallinnon päätöksen mukaan noin 2300 euroa kuukaudessa.

Finnairin hallitusta informoitiin asuntoetujärjestelyn toteutumisesta. Asuntokauppaa ei hallituksessa käsitelty, koska yhtiö ei ollut tämän järjestelyn osapuoli. Finnairin näkökulmasta vuokrasopimus Ilmarisen kanssa on tavanomainen kaupallinen liiketoimi, joka on tehty markkinaehtoisesti. Tästä on nimenomaisesti varmistuttu. Asuntoedusta kerrottiin säännösten mukaisesti, toisin sanoen vuoden 2011 vuosikertomuksen yhteydessä julkaistussa palkka- ja palkkioselvityksessä siltä vuodelta, jona toimitusjohtajan asuntoetu alkoi.

Niin johdon erityispalkkiot kuin uuden toimitusjohtajan palkkaus sekä hänen sopimuksensa ehdot liittyvät siis siihen, että hallitus halusi varmistaa yhtiön toimintakyvyn ja osaavan toimitusjohtajan rekrytoinnin. Näin toimiessaan se on osakeyhtiölain edellyttämällä tavalla ajanut Finnairin ja sen kaikkien osakkeenomistajien etua.

Nämä kaikki ratkaisut liittyivät yhtiön toimintakyvyn säilymiseen kriisitilanteessa ja toiminnan sujuvaan jatkumiseen. Arvioni mukaan tässä onnistuttiin. Vehviläinen osoittautui onnistuneeksi rekrytoinniksi. Itse asiassa rekrytointi on yksi parhaita, joihin olen osallistunut.

Haluaisin myös käsitellä väitettä, että yhtiö olisi salaillut johdon ja toimitusjohtajan palkkioita, minkä lisäksi toimitusjohtajan asuntoasiaan on kohdistettu epäilyjä.

Kaikki päätökset ja yhtiön julkistamispolitiikka kestävät päivänvalon. Suomen listayhtiöiden hallintokoodi kertoo esimerkiksi, että mm. toimitusjohtajan asuntoedun määrä on kerrottava. Näin tehtiin 2011 vuoden palkka- ja palkkioselvityksessä. Aikaisemmin Vehviläinen ei etua käyttänyt, minkä vuoksi ei ollut mitään raportoitavaakaan. Todettakoon, että asuntoedun käyttämättä jättäminen vuonna 2010 säästi yhtiölle noin 100.000 euroa.

Johdon sitouttamispalkkion Finnair julkaisi vuoden 2011 palkka- ja palkkioselvityksessä, sen vuoden vuosikertomuksessa, jonka aikana palkkiot maksettiin. Tässä Finnair oli hyvin avoin, sillä säännöt eivät edellyttäneet johdolle maksettujen palkkioiden rahamäärien raportointia tässäkään vaiheessa. On ironista, että yhtiön omaksuma, vaatimuksia avoimempi viestintäpolitiikka kääntyi joidenkin mielissä asian pimittämiseksi.

Olisiko sitten rekrytointipalkkio tullut julkaista? Pelkästään Finnairin ympärillä nyt käytävän keskustelun perusteella vastaus voi olla myönteinen. Tätä ei kuitenkaan voitu ennakoida toimitusjohtajaa rekrytoitaessa vuoden 2009 loppupuolen vaikeissa olosuhteissa. Puhtaasti sääntötaustaa vasten katsottuna vastaus on kielteinen. Tämäntapaisen rekrytointipalkkion raportointia ei edellytetty vuonna 2009 eikä sitä käsitellä nykyisissäkään normeissa. Summaa ei raportoitu, koska se maksettiin ennen Vehviläisen toimitusjohtajakauden alkua, se ei ollut suuruudeltaan Finnairin liikevaihtoon nähden sellainen, että sen suuruus olisi edellyttänyt tiedottamista. Sen saaminen ei myöskään edellyttänyt toimitusjohtajan tulevan suoriutumisen arviointia.

Johdon palkitsemisjärjestelmien hallinnointia ja raportointia koskevat käytännöt ovat viime vuosina kehittyneet nopeasti ja tämä kehitys jatkuu, mikä on tietenkin osakkeenomistajien etu. Finnair on kannattanut tätä kehitystä ja hallituksen nykyinen puheenjohtaja on minulle vakuuttanut, että yhtiö on edelleen sitoutunut raportoinnin kehittämiseen.

Hyvät osakkeenomistajat,

Haluan lopuksi korostaa, että Finnairin hallitus toimi vaikeassa tilanteessa vuonna 2009 yhtiön, sen kaikkien osakkeenomistajien ja myös henkilöstön parhaaksi. Kriisitilanteissa vaaditaan nopeita, joskus poikkeuksellisiakin päätöksiä, joista tietysti hallitus kantaa vastuunsa. Olen luonnollisesti joutunut miettimään päätöksiämme nyt jälkikäteen. En voi välttyä ajatukselta, että nuo vuoden 2009 päätökset mahdollistivat sen, että tänään voimme huolestuttavasta tuloskehityksestä huolimatta pohtia mennyttä ja lähteä rakentamaan tulevaisuuden Finnairia pohjalta, joka tavallaan on vahvempi kuin vuonna 2009, vaikka haasteita edelleen on runsaasti.